

14633

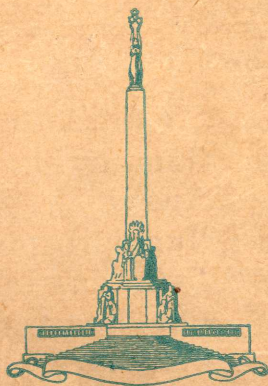
13-25

BRĪVĪBAS PIEMINEKĻA

GADA GRĀMATA

1936

CETURTAIS GADS

BRĪVĪBAS PIEMINEKĻA KOMITEJAS
IZDEVUMS

Maksā Ls 1.—

Jaunatnes audzināšana.

Katra tauta liek uz savu jaunatni lielas cerības, un ne bez pamata, tāpēc arī nav brīnums, ka katra sabiedriskā grupa, pat atsevišķa persona, kas aiz šādiem vai tādiem nolūkiem grib gūt sabiedrībā, tautā, valstī kādu iespaidu, pieliek visus spēkus, lai dabūtu jaunatni savā pusē. Līdzekļus šā nolūka sasniegšanai ne vienmēr izraugās tos noderīgākos un tādus, kas pastāvētu augstākā kritērija priekšā, bet pa lielākai daļai gan tādus, kas rēķināti uz acumirkļa iespaidu jaunatnes jūtu pasaulē. Bieži par šādu līdzekli izlieto glaimus, pārlietu jaunatni izceļot un piešķirot viņai nākotnes izveidošanā pilnīgi patstāvīgu, neatkarīgu lomu. Ar nevajadzīgiem glaimiem, vienalga, kādas īpašības tie izceltu, kādus nolūkus tie raudzītu sasniegt, var tikai iemidzināt jaunatnes krietnos dziņus, var sabojāt viņas veselīgos dīgļus, var tādā ziņā kaitēt visai viņas tālākai dzīvei un pat tad, ja viņa šos glaimus apziņās par glaimiem.

Jaunatne mīl patiesību, tādēļ arī pie viņas jāgriežas ar patiesību, ar skaidrām un tīrām jūtām, un par visām lietām ar nesavtīgiem nolūkiem. To jaunatne sapratīs un zinās parēzi novērtēt.

Izceļot jaunatni kā vienīgi spējīgo veidot nākotni, neatkarīgi no vecās paaudzes, pat ejot pret veco paaudzi, mēs pie rakstām jaunatnei par daudz patstāvības un pamudinām to uz savu spēku pārvērtēšanu. Viņa tādēļ var nākt un arī nāk pie pārliecības, ka tikai viņas domas ir pareizas, ka katrs viņas spriedums ir svēta patiesība un katrs plāns izvešanas cienīgs. Ar to zūd paškritika un rodas paviršība. Te jāatzīstas, ka mūsu laiku lielais lāsts ir paviršība. Mūsu tēvi to mums nemācīja, jo viņi paši bija daudzkārt pamatīgāki, katru uzsākamo darbu nopietni pārdomāja, sīki izsijāja un pārbaudīja un tikai tad darīja. Viņi mācīja arī mūs rīkoties tāpat, bet mēs saviem bērniem vairs to nevaram un nemākam iemācīt. Kas tur vainīgs, to šeit negribu apcerēt. Negribu arī teikt, ka būtu jāatgriežas pie mūsu tēvu laikiem, viņu apstākļiem, domām un centieniem.

Protams, ka nākošai paaudzei jāstāv augstāki par iepriekšējo, viņai jāredz tālāki, viņai jāprot labāki iekārtot savu dzīvi, viņai jāizveido savstarpējās attiecības pieņemamāk; to gai-

da no viņas vecākā paaudze, to grib viņa pati un ir pārliecināta, ka tas tiešām tā būs. Bet nākošā paaudze varēs stāvēt augstāki tikai iepriekšējās pacelta un ja viņa pati būs spējīga radīt, izvest kaut ko dzīves spējīgu. Radīt kaut ko no nenieka nav mums iespējams. Mums šim nolūkam vajaga materiālu un jo vairāk ir viņu, jo labāk. Neviena liela doma, neviena jauna mašīna nav radusies bez sakarības ar iepriekšējo. Jauna doma rodas iepriekš esošām, vismaz divām, krustojoties, kā spēku paralēlograms, kā sinteze. Tāpat jauna mašīna rodas izmantojot pazīstamos spēkus, elementus un principus. Tā tad jābūt ir iepriekšējiem faktiem, iepriekšējam gatavi formulētām domām, lai uz to pamata varētu rasties jauna doma, jauna ideja, princips. To zina it labi zinātnieki, izgudrotāji. Bet varbūt iebildīsiet, ka var jau arī nejausi kaut ko uziet, piem., dimanta gabalu Dienvidāfrikā. Jā, var gan, bet arī lai nejausi uzietu, tad vajaga iepriekšējas zināšanas, vajaga zināt, kas dimants ir, vajaga kaut cik zināt viņa ārējās pazīšanas zīlīdzīgus, bet nepiegrīzuši nekādas uzmanības, jo viņiem trūkst ka vajadzīgo iepriekšējo zināšanu. Ja jau kāda paaudze grib nostāties pret iepriekšējo un teikt, ka viņa no tās nekā nav ņēmusi, neņems un ka viņai no tās arī nekā nevajaga, tad drošs vien, no viņas jaunveidošanas mēģinājumiem nekas neiznāks, rasies tikai sabrukums. Tādēļ katrai paaudzei jāsmel no iepriekšējam cik vien iespējams daudz, gan pieredzes, gan zināšanu veidā, gluži tāpat, kā to darijušas visas iepriekšējās. Vai tad nu tikai tagad nākošās būtu tās, kas varētu ar iepriekšējo pārtraukt dziļākus sakarus un iztikt bez pagātnes?

Tā pamazām krājot materiālu, jaunā paaudze gūs pamatu, uz kuŗa būvēt jaunu ēku, radīt nākotni. Bet šim pamatam jābūt drošam, lai jaunā ēka nesabruktu, nesašķobītos, vismaz nedotu bīstamas plaisas. To varēs tikai tad, ja pamatā liekamais materiāls būs krietni pārbaudīts, sijāts un par visām lietām nopietni piesavināts. Nelīdz daudz nesakarīgu, paviršu zināšanu. Ja ar tādām gribēsi kaut ko radīt, tad iznāks tikai paviršība, chaoss. Zināšanām ir jābūt skaidru, noteiktu spriedumu veidā, un šiem spriedumiem jāstāv noteiktā sakarībā. Bez pūlēm šāds sistematisks materiāls nav gūstams. Tāpēc katra cilvēka pienākums ir vienmēr turēt acis vaļā, meklēt sakarību novērojamās parādībās, piesavināties parādību principus un neželot enerģiju visa tā sasniegšanai.

Mūsu laikos cenšas atrast skolām metodes, kā bērniem piesavināt zināšanas it kā rotaļājoties, kā ieaudzēt viņos raksturus, viņiem pašiem nemanot un nezino. Protams, ka visisākais, vistaisnākais, visvieglākais ceļš mērķa sasniegšanai ir arī tas vislabākais, bet mums jāraugās, ka pēc viena mērķa dzēnāties nepazaudējam citus, ne mazāk svarīgus. Mums jāraugās, ka rotaļājoties iemācot zināšanas, pašas zināšanas nezaudē sa-

vu nopietno raksturu, ka nerodas nevēlama paviršība. Šādas zināšanas nāk no tā, ka mēs savus spriedumus nepilnīgi formulējam, neizdomājam sprieduma sastāvdaļas līdz galam, un ka mums nav skaidru jēdzienu. Mēs tik sākam gūt priekšstatu par kaut ko, sākam nojaust to, un tūlī jau domājam, ka ar šo nepilnīgo nojautu jau pietiek, ka esam pilnīgi visu sapratuši. Šāda paviršība mūsu dienās visur sastopama. Pavirši esam skolās, gan kā skolnieki, gan kā skolotāji, pavirši mājās, pavirši avīzē, pavirši zinātniskā grāmatā, pavirši privātā dzīvē. Šāda paviršība traucē nevien zinātnisko darbību, kur vienmēr vajadzīga stingra noteiktība domu un faktu formulējumos, bet vēl vairāk tā nes ļaunu sabiedriskā dzīvē, kā to mēs uz ik soļa piedzīvojam. Protams, paviršība domāšanā rada paviršību dzīves uztverē, rada nenoteiktību cilvēka izturēšanās, vieglprātību dzīvē. Viņa rada vieglu izturēšanos pret dzīves parādībām. Bieži vien mēs bez pārbaudījuma raugām steidzīgi realizēt pirmo prātā iekritušo domu, plānu; vēl biežāki redzam tikai vistuvāko mērķi un nemaz neprasām, kādas būs sekas, ja šo mērķi sasniegsim. Mēs negribam, mums nav pacietības paraudzīties tālāk par mūsu deguna galu. Šādi nenoteikti, pavirši pilsoņi, — sadzīvē mēs gan viņus mēdzam saukt par viegliem, — ir lielākais valsts posts. Liekas, ka viņi visu saprastu, it kā no pusvārda, un steidzas jau darīt. Saprotams, ka pie šādiem apstākļiem rezultāts reti kad atbilst sākumam vai pamatā liktai domai.

Tāpēc jaunai paaudzei visnotāl jāizvairās no paviršības, viņai nav jātaupa pūles, lai gūtu noteiktas, skaidras zināšanas. Tās atstās labvēlīgu iespaidu arī uz raksturu. Pūles nav taupāmas, nav jābaidās no enerģijas patēriņa, tas ar uzviju atmaksāsies nākošā dzīvē un darbībā. Dažkārt var novērot mūsu jaunatnē bailes no sistematiska darba tāpēc, ka tam jāpieliek vairāk enerģijas. Baidās, it kā katrā cilvēkā būtu tik zināms, ļoti aprobežots enerģijas daudzums, kāpēc tā taupāma. Cilvēks nekad nevar pienācīgi iztērēt to enerģijas vairumu, kas viņā ir. Enerģija aug līdz ar patēriņu, dažkārt liekas pat, ka viņa cilvēkā ir bezgalīgā vairumā, kā to varam novērot pie lieliem vīriem zinātnē un sadzīvē, jo viņu neatslābstošā enerģija bija tā, kas viņus par lieliem padarīja. Neatslābstoši domājot un darbu darot sistematiski, pakāpeniski, bez paviršības, neizlaižot nevienu locekli, nepaejot gaŗām nevienu pretrunai, — tā viņu darbībā ir lielu rezultātu kronēta.

Tāpēc arī mūsu jaunatnei jābēg no paviršības, netaupot enerģiju, lai visu to, ko mācītos, arī mācītos pamatīgi, smelot piedzīvojumus, paraugus no pagātnes un tagadnes, lai visu apdomātu un izdomātu līdz galam, nepaliekot pusceļā vai pat sākumā. Kas pats būs sev krājis nopietnu un krietnu kapitālu, tas varēs dot arī citiem un citi to varēs bez bailēm izmantot. Tad jaunatne arī varēs veidot nākotni.